

matěj hořava

pálenka

host

prózy z banátu

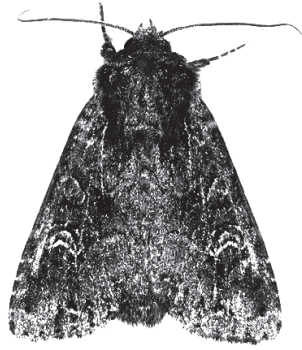

pálenka

---

host

brno 2014

matěj hořava

pálenka

---

prózy z banátu

© Matěj Hořava, 2014

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2014

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-464-5 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-465-2 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-466-9 (Formát MobiPocket)

Po banátských vršcích není radno chodit za bouře: blesky tu nejsou k lidem zdaleka tak lhostejné jako v moravských či bavorských vlídných rovinách... Ve škole mi kdysi dvě dcerky hospodské Marje vyprávěly, jak si jejich dědu odnesl Boží posel: když šel za bouře z pole, s vidlemi na rameni. Poprvé jsem tehdy slyšel to uctivé označení: *Boží posl*.

O pár let později si *Boží posl* odnesl právě Marjiny dcerky. Šly po nedělním obědě natrhat první třešně; až do té stráně za křížkem, odkud již lze dole spatřit blyštivou vodu Dunaje stísněného skalami. Od Srbska se náhle přihnala bouře a dívenky (schované pod tím voňavým, zmoklým, rozkošatělým stromem) srazil blesk jednou ranou (rok poté se mi zatočila hlava, když jsem si uvědomil, že trhám a jím třešně právě z *toho* stromu; třešeň přežila se šrámem a polámanou větví).

Na pohřbu plakala celá ves, včetně *faláře*. Koně táhli vůz s dvěma bílými rakvičkami prašnou cestou ke *krchovu* ve stráni; včely bzučely v dopoledních květech a nebe bylo průzračně čisté; chlapi se potili a nevykládali si cestou jako o jiných *funusech*; dívenkám se zvrtyaly kotníky ve vysokých botách na podpatcích; a ženské zpívaly falešně, strašně falešně...

Až nedávno mi Marje vyprávěla, jak své dcerky (Bože, právě ona!) našla: tvářičky prý měly bílé, nepopálené; jen na hrudníčku a pod koleny měly červenou čmouhu; a byly (prý jako ostatní bleskem zasažení nebožtíci) vyzuté

z parádních nedělních botiček, které už na svou cestu nepotřebovaly, ale které jim — Marje a její máma — přesto ještě za dva dny obuly, než je uložily do rakví...

Kráčím hořícími stráněmi. Opojná vůně spálené trávy, spálených květin, opojná vůně popela a dýmu. Rudé jazyky plamenů šlehají vlevo i vpravo; chvějí se na horizontu i za mými zády. Nahoře nad dýmem třepe křídly luňák (nevím, co je to za dravec; ale zde v banátských stráních mají Češi pro dravce jediné jméno: *luňák*; a já jsem to slovo pojal do svého jazyka; vznítilo se ve mně to překrásné slovo: jiskřičku z dávné, zapomenuté Čelakovského básně rozfoukal v plameny zdejší jazyk; vlastně tak starý jako ten Čelakovského)... Nad dýmem třepe křídly luňák a v průvrách mezi hrby kouřem problíkávají jiskřičky dunajské hladiny...

Když jsem poprvé narazil na podpálené stráně, byl jsem zaskočený, ba znechucený; zdálo se mi to barbarské, tvrdé: ten oceán plamenů valící se po hřbetech strání; lidmi úmyslně rozdělaný, ale naprosto neovladatelný... Postupně mě ty zapálené pláně začaly opájet (mám v kapse pravda i placatku pálenky; ale — přestože si občas skutečně loknu — to opojení pramení z ohně suchého, tvrdého, rudého); to barbarství, ta chuť popela (ne vůně, jdete-li zapálenými stráněmi, dým a popel vám vniknou až do úst, je to chuť popela, chuť dýmu, ne už pouhá vůně: ach Bože, kéž bych byl někdy schopen popsat právě tu nepatrnou hranici, kdy se vůně prolomí v chuť), ten žár, to beznadějně zatracení stébel, květin, nebohého hmyzu... Posedla mě ta dětská opilost: jako dítě jsem přece házel do ohně hrsti suché trávy, páčil jsem květy orobinců (když jsme si hráli, že kouříme doutníky),

do popela jsem zahrabával brambory a nejradši jedl ta spálená, dočista zuhelnatělá místa... Zde se posedlost ohněm vrátila; ne nějaká chorobná, žhářská; ale ta dětská, lidská... Bez ohně zde nelze přežít... V zimě jsem den co den rozdělával a udržoval oheň jako největší poklad; naučil jsem se místní praktiky rozdělávání ohně: i ty mi zpočátku přišly barbarské; ale teď: oheň v kamnech rozdělávám buď odraným středem kukuřičného klasu namočeným do nafty, nebo odřezkem z gumové duše... I jiné — pro lidi z měst hrůzné — slavnosti ohně jsem si oblíbil: o čarodějnicích se do jam nahází spousty pneumatik a černý dým se vznáší nad kopci; rozjívěné babky v krojích z devatenáctého století škemrají po dětech polovystříkané spreje a házejí je do plamenů: třesk, třesk, prásk, prásk. *Jozifku, Lojziku, dejte mi ještě jeden špraj*, prosí bezzubými rozesmátými ústy bába, v očích plameny, dětské plameny...

Kráčím podpálenými stráněmi. Točím se kolem dokola (luňák se stále vznáší kdesi ve výši, nad dýmem, třepe křídly, rychle třepe křídly); a náhle na mě padne tíseň; točím se, točím: a plameny jsou všude. Stojím uprostřed podpálených strání a není kudy uniknout. Už se netočím, stojím; chuť popela mi v ústech hořkne; dým už nevoní, ale dusí; neklid se ve mně svíjí jako pálené stéblo... Necítím už i pachut' spálených šatů, masa a vlasů? Necítím už i hrůzu vřící krve? Kašel: to, co jsem před chvílí lačně vdechoval, právě to teď prudce vykašlávám... Je třeba se uklidnit; vytřít na chvíli popelnaté slzy z očí a ještě zkusit najít únikovou cestu... Támhle, ano támhle; támhle na tom hrbu směrem k Dunaji: bílá kamenitá prašná cesta, ta jistě nebude hořet; a — ano, támhle, támhle před tou vlnící se stěnou plamenů vede snad ta bílá stuha i na tento zatím neplanoucí ostrůvek zeleně... Luňák kamsi zmizel; stírám si z čela pot a saze, slaná chuť slz se mísí s chutí popela; vyrážím rychle směrem k bílé cestě, po trávě ještě zelené, i po té černé (křupavé, tenoučké jako vlasy černovlásky); a srdce se ještě nezklidnilo; buší a buší, rozpálené neklidem a nadějí...

Ta děčínská tělocvična, ve které jsem se poprvé vrhl nazad, do neznáma, jakoby na hlavu; ta věčným oblakem magnesiového prachu prostoupená tělocvična už dávno nestojí: shořela, shořela kdysi v osmdesátých letech; nevím proč, snad někdo hodil sirku do jámy s nařezanými pruhy molitanu (do těchto jam šlo padat i na hlavu; do těchto jam se šlo zahrabat a předstírat neexistenci, nepřítomnost, nebytí: nadějně a vysoce hořlavé jámy). Bylo mi pět nebo šest let, za oknem smog podzimního Děčína a brzy padlá tma; duhové kruhy kolem velkých lamp (bylo třeba přivíít oči; duhy se nezjevily tak lehce jako u světél v bazénu); a já jsem se vrhnul do toho — dosud neskočeného — cviku; a ani jsem netušil jak, náhle jsem po zatmění a čmouze světél stál zase na nohou; vrhnul jsem se do neznáma, ještě k tomu pozadu, do slepoty: a stál jsem na nohou; kdosi zatleskal; kdosi spadnul z bradel; bílý prach magnesia se nekonečně vznášel tou dnes už dávno na popel spálenou budovou; mé první salto z místa, salto dozadu; to absurdní přetočení se nad zemí s nečekaným dopadem na nohy...

Když jsem pak z tělocvičny odjel, skákal jsem toto salto každý den mnohokrát: k radosti či údivu obyvatel severočeského sídliště; spolužáci ze školky za mnou chodili a žadonili, abych je to naučil; nosili mi umělohmotné vojáčky, modely pistolí, nože; učitelky ve školce omdlevaly a stěžovaly si den co den mojí mámě... Skákal jsem na trávě, na betonu, na filci či parketách sídlištní tělocvičny, na kobercích cizích

bytů (to už bylo o pár let později, když jsem začal chodit do školy a po škole do bytů svých kamarádů); skákal jsem salta ve staré vile, v níž mě scvrklá, a přece prvorepublikovým šarmem vše převyšující dáma, neodsunutá Němka, učila hrát na klavír (*Mein Gott, mein Gott*, vzdychala strachem); skákal jsem na školních chodbách; v létě na antuce (u stěny, do které jsem jako o život celý den mlátil tenisákem); skákal jsem pozadu do vod bazénů, koupališť, rybníků, lomů...

Pak se vše zlomilo; spadl jsem po hubě na jižní Moravu, do nevládnosti, do jakési tiché a neprodyšné (a hlavně neroztříštitelné) hrůzy; náhle jsem se ve vzduchu točil víc a více, výš a ve větších děsech; ten starý, malinký skok do neznáma byl najednou čímsi dávným, vzdáleným, dětským; dospíval jsem v prachu a řevu tělocvičny na ulici Leninově, na ulici Kounicově, a nevytáhl jsem z krabičky sirku, neškrtl a neponořil ji do jámy naplněné nařezaným molitanem: a tak jsem dospěl... Salto jsem však skákal dál; to dětské, nedospělé, to dávné, z dalek přivezené salto: k úděsu a údivu dívek a žen jsem skákal opilá salta v hospodách, v divadelních klubech (potom i na jevišti jako klaun; miloval jsem divadlo, a na prkna jsem se dostal jen a jen kvůli tomuto prachmizernému saltu); opilejší a opilejší, skákal jsem paradoxně čím dál jistěji a pevněji; den se neobešel bez opití: opití bez salta... Snažil jsem se něčeho dosáhnout: učinil jsem marné nápoly na hudbu, slova, ženy, umění: všichni ale hned prokoukli naprostou bezcennost mých snah; a když už šlo nejvíc do tuhého, když už nebylo čím se předvést, když už nešlo vytáhnout z rukávu nejen žádný falešný trumf, ale zkrátka *vůbec nic*: tehdy jsem se náhle vrhal pozadu do neznáma: skok a údiv; přihlížející dětsky otevřeli ústa dokořán; žádná slova, žádné umění, žádné příběhy: nic nedokázalo to, co tento pitomý, bezcenný, dávný dětský trik; muži mě náhle plácali po ramenu; ženám přece jen aspoň trochu potemněly oči...